

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 6. februarja 1987 - Leto XXXIX. - Štev. 3. - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II/70 - 500 lir

PREŠERNOVA ZDRAVICA PRED PALAČO AVSTRIJSKEGA KANCLERJA

Kako daleč je od Travnika do Dunaja!

Mraz je rezal v kožo na obrazu, ko smo korakali po koroški cesti na Dunaju proti katedrali in nato na levo, na trg pred kanclerjevo palačo. Pred operno hišo je postaja podzemne železnice dobesedno bruhala na površje, kakor iz peklenškega podzemlja, stotine in stotine ljudi. Veliko je bilo mladih, ki so si simbolično ovili preko glave palestinske kariraste rute, starejši možakarji s pipo pa koroški klobuk. Nad glavami so v ledenomzlem vetru, ki je pihal z zasnježene panonske nižine in dunajskega gozda, plapolali večjezični transparenti z borbenimi gesli: «Skupaj se hočemo učiti, ne damo se ločiti» in «Demokratska Avstrija je proti apart-Haiderju». Igra besed je razumljiva, če pomislimo, da je danes nosilec skrajne nemško-nacionalne, domala nacistične politike rasnega in narodnega ločevanja tisti Jörg Haider, ki so ga časopisi po vsej Evropi označili kot «novega Hitlerja». In najbrž ni naključje, če rovari na Koroškem, zibelki najhujših gauleiterjev in biričev. Tu, kjer je demokracija sredi Evrope najbolj mehkužna in se ra-

Stojan Spetič

de volje uklanja pritiskom reakcije, če gre za kožo Slovencev in usodo naroda, ki je že sam po sebi šibak.

Prav ta narod, ta manjšina, je znala izkoristiti tudi svojo šibkost, da je pokazala celemu svetu na svoj obstoj in postavila Avstrijo na zatožno klop, prav ko v njenem glavnem mestu poteka evropska konferenca o spoštovanju helsinške listine o varnosti in sodelovanju ter človekovih pravicah. Najbrž ni naključje, da so govorniki, drug za drugim, poudarjali tudi misel, da so tudi pravice manjšin pravzaprav človekove pravice. Zdi se banalna resnica, vendar jo je treba poudarjati, sicer se je politični vrhovi ne zavejo in tako trobentajo v rog človekovih pravic, če jim gre za medblokovsko polemiko, sami pa radi kršijo najosnovnejšo pravico človeka, da se izraža tako, kot ga je mati naučila po rojstvu.

Pred dunajsko opero je torej postaja podzemne železnice. Sem so prišli ko-

roški Slovenci, ki jih je iz Celovca na Dunaj pripeljal poseben vlak. Za demonstracijo na Dunaju so se odločili pred slabima dvema mesecema, ko so spoznali, da je postal pritisk nanje nevdzržen. V koroškem deželnem zboru so se stranke že dogovorile, da bodo ukinitve dvojezično šolanje nemških in slovenskih otrok, vpeljale «getizirane» šole, kakršnih manjšina ne mara. Najbrž je v tem glavni smisel tega boja in našega razumevanja, čeprav nemški nacionalisti ponujajo koroškim Slovincem šolsko ločevanje, kakršnega imamo Slovenci v Italiji od pamtiveka. Ne gre za obliko šolanja. Konec koncev je tudi dvojezično skupno šolanje nekaj vredno in tega se najbrž zavedamo tudi sami Slovenci v Italiji, ko iz leta v leto ugotavljamo, da nas italijanski vrstniki ne razumejo, ker ne vedo ničesar o nas, o naši kulturi in jeziku, o naši zgodovini in običajih.

Gre za načelo! Nič proti manjšini, nič brez njenega soglasja! In če so koroški Slovenci kot en sam mož za dvojezično skupno šolanje, tedaj nimajo nemško nacionalne sile pravice, da jim vsiljujejo tega, kar sodijo, da je zanje škodljivo, ker vodi v asimilacijo in izginotje.

Zato deluje v Celovcu, poleg obeh krovnih organizacij slovenske manjšine, tudi nadstrankarski komite za obrambo dvojezičnega šolstva. Kot je svoj čas deloval in še deluje na Dunaju solidarnostni komite nemških demokratov, ki podpirajo zahteve slovenske manjšine. Skupaj so se dogovorili za celovško in nato dunajsko manifestacijo. Kljub hudi zimi, ki je pestila tudi Avstrijo, so se ljudje množično odločali za protestno demonstracijo in kupovali vozovnice za Dunaj. Vsega skoraj dva tisoč v slabem mesecu, če pomislimo, da so bili vmes tudi božični in novoletni prazniki.

Toda mobilizacija ni zadevala samo koroških Slovencev. Razširila se je tudi na druge manjšine v Avstriji, ki se zavedajo, da delijo s koroškimi Slovenci skupno usodo. Mobilizirala se je hrvaška mladina na Gradiščanskem, Čehi in Madžari, ki živijo na Dunaju. Končno

so se mobilizirali nemško govoreči avstrijski demokrati: od majhne, toda borbene KP Avstrije in njene študentske mladine, do katoliških in socialističnih organizacij, zelenih alternativcev in ekologistov, ženskih združenj in organizacije «Nova Avstrija». V demonstraciji pred opero smo opazili transparente dunajskih učiteljev, turških zdomceev, anarhistov, raznih kulturnih združenj in tako naprej... Še preden se je posebni vlak iz Celovca pripeljal na Dunaj, se je pred opero zbralo kakih 4 tisoč ljudi. Tem so spregovorili razni predstavniki nemških organizacij, kajti dogovorjeno je bilo, da bodo pred kanclerjevo palačo govorili predvsem Slovenci, pred Opero pa demokratični nemško govoreči Avstrijci in drugi. Med temi velja omeniti pomembno prisotnost tovariša Güntherja Stafflerja, člana CK KP Italije, predstavnika nemških komunistov iz Bocna. Prišel je na Dunaj s solidarnostno izjavo nemško govorečih komunistov Južne Tirolske, da bi lastno matično domovino opozoril, da nima pravice zahtevati izpolnjevanja mednarodnih pogodb in pravic za Južno Tirolsko, če tega ne dela z manjšino, ki živi na avstrijskem ozemlju. Staffler je na demonstraciji poudaril, da morajo biti manjšine med seboj solidarne in ne smejo dopustiti raznim nacionalističnim krogom, da bi jih izigravali drugo proti drugi. Po demonstraciji je Staffler odšel na dunajsko univerzo, kjer je v istem duhu spregovoril članom južnotirolskega študentskega kluba.

Demonstranti so izpred opere skupaj krenili po koroški cesti, najbolj gospodski dunajski promenadi. Zaspano bivše cesarsko mesto se je zbudilo v svoji lenobi, vendar ni pozabilo svojih demokratičnih in delavskih tradicij. Nismo zabeležili krikov ogorčenja ali psov, kakršnih bi si pričakovali druge, morda v samem Celovcu ali v Trstu. Kdor ni bil ravnodušen, je z radovednostjo bral besede na transparentih. «Glej, to so naši Slovenci...» je rekla zraven mene v razkošno krzno odeta lastnica trgovine s porcelanom. «Naši» je pomenilo, da je dobro razumela, od kod prihajajo, da so torej «avstrijski». Mladinci, ki so iz furgonov preko zvočnikov seznanjali dunajsko meščanstvo o smislu demonstracije, so poudarjali misel, da je Avstrija skupna domovina različnih narodnosti, ki govorijo več jezikov. Samo nemško govoreča Avstrija bi bila nesmisel, osiromašena dežela, zrela za drugi «anschluss».

Pred kanclerjevo palačo se razprostira velik trg s parkom. Tu je stal govorniški oder, običajni kamion z mikrofoni. Edini simbol pa je nekako spominjal na značko, ki smo jo svoj čas, pred več kot desetimi leti izdelali za mednarodno manjšinsko konferenco. V krogu je več človeških silhuet, vendar je nekdo eno odtrgal od drugih. Znak je

V ponedeljek, 16. februarja, bo v Mali dvorani Kulturnega doma v Trstu, ul. Petronio, srečanje-razprava na temo:

POTEK RAZPRAVE O GLOBALNEM ZAŠČITNEM ZAKONU ZA SLOVENSKO MANJŠINO V PARLAMENTU

Program:

ob 18. uri - Uvodni posegi senatorjev Jelke Grbec in Antonia Taramellija

ob 18.30 - Razprava

ob 19.30 - Zaključki poslanca Renata Zangherija

Srečanje spada v okvir obiska parlamentarne delegacije KPI v naši deželi.

simboliziral poskus ločevanja manjšine v «geto», ki je najprej šolski, nato pa kulturni in družbeni poskus izrinjanja do roba in preko njega.

Zraven kamiona sta bili dve poljski kuhinji. Organizatorji so poskrbeli za par tisoč litrov vročega čaja, ki se je prijetno kadil iz plastičnih kozarcev in grel premražene roke najprej, nato pa še grlo in srce.

Na odru so se zvrstili Wakounig, poslanec Smolle, gradiščanska Hrvatica, prof. Gstettner, Marjan Šturm in stari Franzi Zwitter, ki sedaj koordinira dejavnost avstrijskih narodnih manjšin. Poslanec Smolle in predstavniki obeh krovnih organizacij (Wieser in Grile) ter nemško govorečih demokratov Gstettner so bili pred tem sprejeti na daljši pogovor s kanclerjem Franom Vranitzkyom, ki je dejal, da bo vlada še premislila in ne namerava avtomatično sprejeti pritiskov, ki prihajajo iz Celovca. Tam je namreč pristojni odbor deželnega zbora že osvojil Wagnerjev osnutek ločevanja otrok v šolah, skladno s pritiski Kärntner Heimat-diensta.

Govori so bili skoraj v celoti nemški, le povezovalka, Helena Verdel, je brala v slovenščini sporočila in pozive. Kajti koroškimi Slovincem je šlo predvsem za to, da jih do pike razumejo tudi dunajski in drugi nemško govoreči demokrati, ki so prišli iz Salzburga, Lienza in Gradca.

Na koncu pa je iz vseh grl zadonela Prešernova Zdravica. Najprej milo in otožno, skoraj sramežljivo, kot če bi samo za trenutek obveljala ustaljena predstava o koroških rojakih, nato pa odločno in borbena, da je srh spreletaval kožo, da se je pest stisnila in je kri zašumela globoko, kot podtalna reka, kot če bi pod Peco završala vojska kralja Matjaža.

Ko sem tako stal med koroškimi rojaki in nemško govorečimi tovariši sredi Dunaja, se res nisem mogel ubraniti primerjav, saj so se vsiljevale same, ena za drugo, kakor filmski prizori. Mar ni morje raznobarnih transparentov, disciplina množice, razposajenost mladine spominjala na naš Travnik, maja 1984? Tistega goriškega dne borbena-

sti in ponosa?

Je, kako bi ne. In vendar... Kako daleč je od tistega Travnika do Dunaja? Na Dunaju je bilo drugače. Pa ne zato, ker je bril hud zimski mraz, pač pa zaradi političnega okvira te manifestacije. Koroški Slovenci se niso sprli ob problemu zaveznitva z demokratičnimi nemško govorečimi sodržavljani in njihovimi organizacijami. Nasprotno, soglasni so bili, da je prav širina dosežene podpore v avstrijski javnosti njihova največja moč. Hoteli so, da jih ta javnost razume, zato so na Dunaju poudarili svoje slovenstvo s pesmijo, govorili pa so nemško, tudi z odra, kjer je bilo dovolj mesta tudi za nemške demokrate. (Kako daleč je Dunaj od Trebč?)

Mi smo ostali tam, na Travniku in v Trebčah. Pri nerešenem problemu odnosa z italijansko govorečimi demokrati, čeprav so šli ti v senat pričat svojo solidarnost z zahtevami naše manjšine po zaščiti in enakopravnosti.

Bi v sedanjih pogojih spravili v Rim nekaj posebnih vlakov slovenske mladine, demonstrirat za globalno zaščito? Ali pa je navdušenje splahnelo ob spoznanju, da ima od časa do časa urejanje razmer znotraj same manjšine prednost pred skupnimi cilji pravne zaščite?

Medtem pa valjar normalizacije drobi rahla čustva razumevanja, ki smo jih imeli pri večinskem narodu in njegovih vidnih predstavnikih. Bili smo priča raznokateremu umiku, drugim so se glasovi utišali, celo prijatelji nam sedaj šepetajo, naj se sprijaznimo z malim, sicer bomo ostali praznih rok...

Ali je vse to zares neizbežno? Najbrž ne, vendar je skrajni čas, da se zavemo globoke resnice: enotnost, o kateri govorimo, ima smisel in pomen, samo če je usmerjena k dosegu pravega cilja, če je borbena in široka. Če pa postaja zgolj izgovor za pasivnost, past zapiranja in kletka medsebojnega obračunavanja, kaj bi z njo? Z odgovorom ne smemo odlašati predolgo, kajti ocena zgodovine je lahko neizprosna, neusmiljena in kruta. Vedeti moramo, na čigavi strani smo: z ministrom Gregorjem ali z Martinom Krpanom.

Novčič za pet lir na karti Bazovice

Objestnost sredinske koalicije v Trstu proti Slovincem in znanstvenim krogom ob izbiri kraja za sinhrotron

AR 1 pri Banih

Ni treba posebej obnavljati za naše bralce dolge zgodbe okoli izbire kraja, kjer naj bi na Tržaškem zgradili svetlobni generator za pospeševanje jedrskih delcev (sinhrotron). Znana je dovolj, čeprav je bilo s tem v zvezi tudi napisane-ga marsikaj netočnega in neresničnega, da bi jo morali obnoviti vsaj v nekaj vrsticah.

Prva ugotovitev je, da je sinhrotron koristna zadeva. Tega tudi Slovenci nismo trdili na vsakem koraku samo zato, da bi se izognili oguljenemu očitku,

da nasprotujemo napredku, pač pa zares, ker smo prepričani, da naša bodočnost ni v zapiranju in oblikah pragospodarstva, pač pa prav v sodelovanju pri težavnem spreminjanju našega področja v križišče najnaprednejših znanstvenih in kulturnih tokov srednje Evrope in širših odnosov med Vzhodom in Zahodom. V tem okviru ni naključje, da se za sinhrotron zanimajo tudi sosednji narodi, začenši s Slovenci in Hrvati, pa tudi bolj oddaljenimi Nemci in evropsko raziskovalno skupnostjo, čez ocean pa znanstveniki ZDA.

Prav zato, ker smo se strinjali, da je

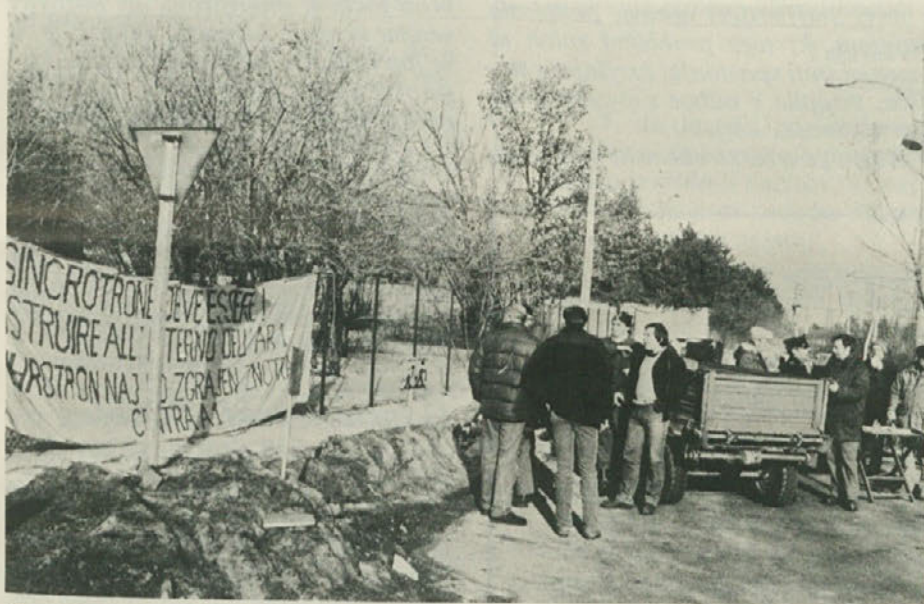
sinhrotron nekaj koristnega, smo komunisti storili vse, da bi ga uresničili v naših krajih. Naš poslanec, tovariš Antonino Cuffaro, ki v vsedržavnem vodstvu KPI odgovarja za vprašanja znanstvene raziskave, je dovršen del svojega časa posvetil prav parlamentarnemu delu in znanstvenim stikom, da bi prav na vzhodni meji Italije uresničili to pomembno raziskovalno in tehnološko pobudo, od katere imajo korist industrije na tej in oni strani meje.

Seveda je stvar bila zapletena, saj so se za uresničitev sinhrotrona zavzemali tudi pri Frascatiju, torej v neposredni rimski periferiji. Mi pa smo bili mnenja, da mora taka struktura nastati na mejnem področju, da ga ovrednoti in z njim ovrednoti tudi celotno krajevno prebivalstvo. Konec koncev se sinhrotron vključuje v okvir širšega načrta znanstveno-raziskovalnega področja na Tržaškem, kjer že sedaj delujejo tudi druga središča, kot naprimer mednarodno središče za teoretsko fiziko v Miramaru ali nastajajoči center za biotehnologijo svetovne organizacije UNIDO.

Tako se je torej odprlo vprašanje kraja, kjer naj bi zgradili tudi sinhrotron. Že v samem začetku, ko je nastajalo znanstveno-raziskovalno področje, smo Slovenci pristali na veliko žrtev, odtujitev velikega področja med Trebčami, Bani in Drašco, kjer naj bi se razvila raziskovalna dejavnost. Tu je bila prvotno predvidena tudi lokacija sinhrotrona. To področje, kjer sedaj rijejo v kraški kamen samo še vojaški tanki, naj bi sprejelo torej tudi svetlobni generator, označeno pa je bilo s konvencionalno kratico AR 1, ki jo poznajo domala vsi na Krasu, kot vedo za T 10 in T 8.

Potem še Trnovka

Predlanskim so se tržaški politični in znanstveni možje čez noč premislili. Sklenili so, da je področje AR 1 pri Banih neprimerno in da potrebujejo drugo. Po krajšem iskanju so sporočili javnosti, da je najprimernejše področje Trnovka pri Padričah, onkaj Drašce. «Piccolo» je tedaj celo objavil risbo bodočnega sinhrotrona in idilično pripovedko o tem, kako bo tam vse lepo, ohranjeno, bogato in omikano... Naši ljudje se s tem niso strinjali. Poudarili so komisarju raziskovalnega področja dr. Anzelottiju (PSI), da je izbira Trnovke nesprejemljiva, saj gre za dragoceno kraško ozemlje, naravno lepo-

Dva trenutka bitke za obrambo naše zemlje pred nepremišljeno zlorabo. Domačini so v znak protesta zaprli dostop do Centra pri Padričih, toda v občinski dvorani se še ni spremenil odnos do upravičenih zahtev prebivalstva.

to in siceršnje bogastvo. Predvsem pa ni prav, da se tako odloča, da se prenaša sinhrotron kakor «mačka svoje mlade». Predsednik kraške gorske skupnosti prof. Miloš Budin (KPI) je protestiral pri političnih organih, prišlo je do več srečanj in tudi do javne polemike. V tem času je, žal, prišlo tudi do določenega kolebanja, o čemer priča pisarnje «Katoliškega glasa» iz tistih časov. Vse je kazalo, da nam bo vsiljena lokacija sinhrotrona pri Trnovki, vendar se je raziskovalna skupnost spet umaknila. Medtem smo izvedeli tudi, da pravzaprav nikomur ni jasno, kakšen sinhrotron nameravajo graditi pri Trstu. V italijanski in mednarodni družini znanstvenikov se namreč še niso zedinili o «modelu» sinhrotrona, kar pa je pomnilo, da nikomur ni bilo pravzaprav jasno, kakšno ozemlje terja in koliko se bi razvijal v širino.

Minilo je spet nekaj časa. Tehnično znanstveni odbor je proučil baje kar 33 različnih možnosti in nato sestavil nekakšno «prednostno lestvico» različnih lokacij. Po domače povedano, če navajamo prof. Brambatija, je res bazovska gmajna «najboljša», vendar tudi področje pri Banih AR 1 «ni ravno najslabše». Skratka, sinhrotron bi bilo mo-

goče uresničiti tudi pri Banih, le nekaj več kamenja bi morali odstraniti. Fizik prof. Marvin pa je celo prepričan, da je uresničitev sinhrotrona pri Banih najboljša rešitev, če bi svetlobni generator napol zakopali v kamnito gmoto banovskega vrha.

T 8 - politična odločitev

V teh pogojih je, torej, nastala izrazito politična odločitev, da se sinhrotron zgradi na bazovski gmajni. Odločitev je sprejela sredi poletja lani Richettijeva uprava, takorekoč nekaj minut preden je odstopila in sprožila štirimesečno poletno krizo, z izvolitvijo socialističnega župana Agnellija najprej, nato pa listarja Staffierija. Tedaj je predstavnik SSK Lokar v samem odboru glasoval proti sklepu, ki ga je Richettijeva uprava sprejela po «nujnostnem postopku», vendar pa SSK iz tega ni potegnila kdovekakšnih političnih zaključkov, saj se je nato udeležila štirimesečnih pogajanj o novi Staffierijevi upravi, podpisala program, ki tega problema sploh ni omenjal, niti spreminjal prejšnjega stališča, vstopila v odbor s svojim predstavnikom (Lokarjem).

Jesen je tržaški občinski svet sklep

Richettijeve uprave potrdil z znanim glasovanjem. Podprle so ga stranke večinske koalicije in misovci, proti so bili KPI in Parovel, vzdržal se je socialistični odbornik Jagodic. Odbornik Lokar je bil odsoten.

Razumljivo je, da so ljudje tedaj sprožili več ugovorov, ki jih dopušča zakon. Ugovarjali so zasebniki, ki so bili prizadeti tudi s sklepi o gradnji hitrih cest in avtocestnih vozlišč, predvsem pri Trebčah, pa tudi zastopstva kraškega in slovenskega prebivalstva nasploh. Med prvimi so podpisali ugovore Kraška gorska skupnost, ki ji predseduje komunist, vzhodnokraški rajonski svet (predsednica prav tako KPI), koordinacijski odbor kraških organizacij, Kmečka zveza, krajevne sekcije KPI, PSI in SSK, izmed slovenskih krovnih organizacij pa SKGZ. (Obstaja sicer tudi «nekakšna» druga slovenska krovna organizacija s katoliškim predznakom, Svet slovenskih organizacij, ki zase terja nenehna priznanja in funkcije, toda ugovora proti lokaciji sinhrotrona pri Bazovici vendar ni znala napisati). Pridružile so se jim nekatere italijanske naravoslovne in ekološke organizacije, med njimi predvsem WWF in radikalno usmerjeno «Amici della terra».

Občinski odbor župana Staffierija je sklenil ugovore zavreči brez posebne diskusije, kar vse vkup. Odločil se je za politiko «valjarja», ki naj zdrobi vsak odpor Slovencev. Bili smo že v vzdušju znanega županovega govora v Rossettijevem gledališču...

Odprtost prof. Rubbie

V teh pogojih je prišel v Trst Nobelovec prof. Carlo Rubbia, ki velja za «očeta» sinhrotrona. Brez pomišljanja je storil to, česar pred njim niso hoteli storiti tržaški političnih upravitelji. Srečal se je s predstavniki slovenskega prebivalstva, oziroma organizacij, ki so podpisale ugovore proti gradnji sinhrotrona pri Bazovici. Na kosilo je povabil tudi predstavnike tiska, da bi vsebina pogovorov ne ostala prikrita širši javnosti.

Rubbia sploh ni hotel slišati za mlahav poskus barantanja, s katerim se je predstavil odbornik za urbanistiko Vattovani (KD), pač pa je Slovence odkrito priznal, da gre za načelno vprašanje njihovega soglasja. Ponudil je svoje posredovanje, da bi bil sprejet «paket» naših globalnih zahtev. Pri tem je tudi večkrat poudaril, da je mogoče uresničiti pomembne znanstvene pobude samo v vzdušju sožitja in sodelovanja, ne pa nestrpnosti in gaženja dostojanstva ljudi. Skratka, pokazal je razumevanje, kakršnega si je malokdo pričakoval.

Izjave prof. Rubbie so udarile kakor strela z jasnega v tržaški Blatni dol. Tako močno, da jih je «Piccolo» takoj

Tiskovno sporočilo tržaške federacije KPI na dan pred občinsko sejo.

Med svojim obiskom v Trstu je profesor Rubbia izrazil nujnost, da občina vzpostavi drugačen odnos pri reševanju vprašanj lokacije sinhrotrona in avtocestnih struktur.

Tudi tu se je izkazala pravilnost stališča KPI, ki vse od leta 1985 zahteva, da se dokončna lokacija izvede na osnovi študije o tehničnih možnostih in primerjavi obeh variant glede na njihove slabe in dobre strani. Takšne primerjalne študije pa niso nikoli izvedli. Stališče KD in njenih zaveznikov, to je aprioristična izbira Bazovice (T8), je krivo, da smo izgubili 18 mesecev.

KPI, ki še enkrat potrjuje svojo zavzetost za zgradnjo sinhrotrona v Trstu, naglašja zato, da je sedanje sklicevanje na nujnost ukrepanja, kar bi bil osnovni razlog za takšno postopanje, gola strumentalizacija, sad površnosti in ošabnosti v upravljanju.

Vprašanja družbeno gospodarskega in ambientalnega ravnovesja, ki jih postavljajo slovenska skupnost in ekološki gibanje, se morajo upoštevati, v kolikor je to še mogoče.

V tem okviru pridobi velik pomen priznanje prof. Rubbie o upravičenosti zaskrbljenosti slovenske skupnosti glede bodočega razvoja ozemlja, kjer bo postavljen sinhrotron. Spoštovanje potrebnih jamstev slovenski manjšini mora torej voditi tudi delo občinskega odbora.

Delo 6. komisije občinskega sveta mora omogočiti, da se soglasno spremeni izbiro odbora, po kateri naj bi zavrnilo skupno vse ugovore na variante 45 in 46.

Tržaški občinski svet mora na drugačen način sprejeti svoje odgovornosti do krajevnega prebivalstva in slovenske manjšine. V preteklosti so te izostale ali pa so obrodile obveze, ki jih uprave pod sredinsko-desničarskim ali petstrankarskim vodstvom često niso upoštevale (sprememba PEEP iz leta 1979, dogovor o avtocestni strukturi leta 1982, predlog za razvoj vzhodnega Krasa leta 1984).

prikril, nato pa vso zadevo zabelil z rasiističnim komentarjem običajnega Nicolinija, za katerega je vsa zadeva je problem odnosa med kmetavzarji in finim meščanstvom.

Medtem je v občinskem svetu stekla razprava o ugovorih. V svojem posegu je tov. Stojan Spetič (med drugim) poudaril prav to, da gre za problem demokratičnega odnosa do slovenskega prebivalstva in njegovo pravico, da soodloča in sodeluje pri zadevah, ki se ga tičejo. Polemiziral je tudi z demokrščanskim županom Richettijem in njegovo trditvijo, da sinhrotrona ni mogoče uresničiti pri Banih, češ da je to področje »premajhno«. Spetič je ugotovil globoko protislovje v teh izjavah: »Ko nas prepričujete, naj sprejmemo sinhrotron pri Bazovici nam stalno govorite, da je pravzaprav zelo majhen in se ga sploh ne bo videlo. Ko pa vam mi pravimo, da ga uresničite pri Banih, postaja isti sinhrotron tako velik, da ga ni mogoče strpati niti v znanih 46 hektarjev. Kje je tu logika?«

Pri tem nam prihaja na misel, da je demokrščanski svetovalec Tripani (bodoči pokrajinski tajnik KD, pravijo) na seji urbanistične komisije demagoško postavil na zemljevid vzhodnega Krasa in Bazovice novič za pet lir in vsem obrazložil, da je sinhrotron v sorazmerju tako majhen. Dejansko je tisti novič za pet lir vplival zelo pomirjevalno, saj ga skoraj ni bilo videti na karti...

V občinskem svetu so prišla do izraza močna protislovja. Lista z Trst je oklevala, saj je svoj čas vodila demagoške kampanje za ohranitev Krasa. Socialiste sklep prejšnje Richettijeve uprave ni vezal, saj so bili tedaj v opoziciji. Župan Agnelli pa je svoj čas bil celo v Bazovici in obljubljal domačinom razumevanje. Tedaj ga je spremljal pokrajinski tajnik in sedanji podžupan Seghe, vendar si Bazovci niso mogli tedaj pričakovati, da bo iz političnih in taktičnih razlogov korenito spremenil mnenje.

V teh pogojih je prišlo tudi do določene krize v sredinskem zavezništvu, ko je SSK zahtevala preverjanje odnosov po žaljivem nastopu župana Staffierija v Rossettijevem gledališču med novoletnim koncertom. KD je takoj vsilila odložitve preverjanja na teden po seji občinskega sveta, posvečeni sinhrotronu. Ko je bila tudi ta seja odložena za teden dni, je KD spet vsilila odložitve na čas potem. SSK pa ni bogve kaj protestirala, pač pa vztrajala le pri zahtevi, naj se njenemu odborniku Lokarju zagotovi novo odborništvo za kmetijstvo, namesto tistega o davkih, ki je nepopularno.

«Najdaljši dan»: petek, 30. januarja

No, tako je prišlo do zadnje seje ob-

RESOLUCIJA KPI

Tržaški občinski svet, zbran za obravnavo ugovorov o lokaciji sinhrotronskega svetlobnega generatorja na Krasu

ob poudarku, da je to važna znanstvena pobuda in jo je zato treba speljati na najboljši možni način, bodisi z tehničnega gledišča kot z zornega kota njegovih družbenih in ambientalnih posledic, katere je treba skrciti na minimum;

ob upoštevanju, da je nujno vzpostavljane pozitivnega in demokratičnega odnosa do vseh številnih problemov slovenske skupnosti, bodisi splošnih vprašanj zaščite njene identitete in ustavnih pravic, kot glede specifične zaščite njene prisotnosti na teritoriju v pogojih enakopravnosti pri odločanju o gospodarskem in družbenem razvoju celotne družbe, kar so cilji, s katerimi soglaša in jih smatra za svoje;

glede na to, da je predpogoj za pozitiven razvoj znanstvenega dela na Krasu ponovna vzpostavitev ozračja sožitja, ki bo omogočilo vseskor aktivno sodelovanje slovenske skupnosti pri izbirah o velikih pobudah, ki spreminjajo tudi pogoje njenega življenja;

počrtuje, da so tudi tokrat prebivalci Krasa, v veliki večini pripadniki slovenske skupnosti, morali žrtvovati del ozemlja, na katerem živijo že stoletja in iz katerega črpajo gospodarske dobrine, kulturni navdih in prvine etnične identifikacije;

Tržaški občinski svet zato
obvezuje občinski odbor

1. da izvede poglobljeno študijo o tehničnih značilnostih in družbeno-ambientalnih posledicah obeh variant lokacije, AR1 in T8, v okviru izvršilnih načrtov, ki naj omogoči hitro prilagoditev urbanističnih instrumentov tudi po dokončni dodelitvi sinhrotronskega pospeševalnika našemu mestu;

2. da podpre v vseh pristojnih političnih in upravnih organih resno soočanje med krajevnimi, deželnimi in državnimi upravnimi telesi ter najbolj reprezentativnimi organizacijami slovenske skupnosti in zainteresiranega prebivalstva Krasa, da se opredelijo skupne rešitve številnih problemov, ki jih porajajo postavitev tehnično-znanstvenih struktur in splošni razvoj raziskovalne dejavnosti ter družbeno gospodarski razvoj področja, da se zagotovijo optimalna uporaba teritorija, instrumenti participacije, jamstva za valorizacijo prisotnosti slovenskega prebivalstva, spoštovanje njegovega dostojanstva in osnovnih izrazov njegove zgodovinske, jezikovne ter kulturne identitete;

3. da uresniči, brez dodatnih zamud, vse obveze, ki jih je do prebivalstva že sprejel ob prejšnjih posegih nad ozemljem in jih doslej nikakor ali deloma ni izpeljal.

Resolucija je bila na občinskem svetu dne 30.1. zavrjnena.

činskega sveta, kjer je padla odločitev. Tisti »najdaljši dan«, petek 30. januarja, se je pričel pravzaprav zelo zgodaj. Na zahtevo KPI se je namreč tisti teden dvakrat zbrala urbanistična komisija, da v luči srečanja med prof. Rubbio in Slovenci še enkrat preveri občinska stališča do ugovorov. Vedeli smo, da bo zadeva težavna, saj so se širili glasovi, da je profesor Rubbia s svojimi obvezami in odprtostjo vznejevoljil demokrščanske prvake v deželni vladi Furlanije - Julijske krajine. Deželni odbornik Rinaldi je celo preko tiska zahteval od občinskega sveta, naj pohiti z zavrnitvijo ugovorov, sicer bo propadlo finansiranje sinhrotrona. Profesorja Rubbie niso mogli napasti naravnost, zato pa so razširili glas, da je dežela pripravlje-

na kvečjemu »povleči iz žepa« nekaj milijard lir, ki bi jih dala na razpolago Slovincem, oziroma Kraševcem, seveda, če bi bili manj trmasti.

Odbornik Vattovani je na prvi seji urbanistične komisije, v sredo popoldne, tudi omenil te milijarde in možnost, da bi občina uresničila nekatere zaostale obveze. Omenil je, naprimer, sedem let staro neuresničeno obvezo o reviziji načrtov za ekonomske gradnje pri Opčinah...

Komunisti smo na seji komisije ponovno zahtevali, naj se — skladno z zaključki pogovora med Slovenci in prof. Rubbio — najde priložnost za »globalna pogajanja« med predstavniki oblasti (državne, deželne in občinske) in Slovencev (KGS, vzhodnokraški ra-

jonski svet, koordinacijski odbor treh vasi, SKGZ, KZ itd) Cilj teh pogajanj naj bi bilo preveriti vse: od lokacije sinhrotrona do oblik soudeležbe Slovencev pri uresničevanju znanstveno raziskovalnih pobud in razpolaganja z ozemljem na Krasu, do drugih kulturnih in jezikovnih pravic, ki spadajo v okvir obnovljenega vzdušja omikanega

Odprto pismo tržaškemu županu gospodu Giuliu Staffieriju

Člani SKD Tabor, Opčine, zbrani dne 27. januarja 1987 na 19. rednem občnem zboru zahtevamo:

- da posredujete in podprete naše zahteve, da se v najkrajšem času izglasuje zakon o globalni zaščiti slovenske narodne manjšine;

- da se zavzamete za razvoj sožitja med tu živečima narodnostnima skupnostima na osnovi enakopravnosti in medsebojnega spoštovanja, ker je to Vaša dolžnost kot župan vseh občanov in je predpogoj za demokratično rast našega mesta;

da nenazadnje resnično upoštevate zahteve prebivalstva vzhodnega Krasa pri izbiri namestitve svetlobnega generatorja s tem, da se ga postavi znotraj področja AR 1;

- da spoštujete svobodo javnega obveščanja.

sožitja, brez katerega tudi znanstvena raziskava ne more doseči potrebnega razmaha.

Med petkovo jutranjo sejo je vse kazalo, da se sredinske stranke odpirajo tem zahtevam in so pripravljene sprejeti dialog s Slovenci. V tem vzdušju se je komisija razšla, toda medtem, v popoldanskih urah, se je nekaj globokega spremenilo. Ni jasno kaj in kako. Gotovo je, da so KD, Lista z Trst in PSI povsem požrle vse obveze in obljube, vso pripravljenost na dialog s Slovenci. Izbrale so drugo, najslabšo varianto, katere se je bal celo prof. Rubbia in z njim vsi znanstveniki in kulturni delavci. Oblast je sprejela politiko oholega gaženja mnenja prebivalcev Krasa, brezobzirnega uveljavljanja lastne številčne in politične moči. Umaknila je vse svoje predloge in zanikala, da bi se kar koli pogovarjala prej.

KPI je medtem pripravila dokument, v katerem je strnila vsebino začetega dialoga in zahtev naših ljudi, predvsem pa duh pogovora s profesorjem Rubbio. Ključni točki dokumenta sta bila obveza občine, da bo še enkrat preverila izbiro med AR 1 in T 8, torej med raz-

iskovalnim področjem pri Banih in bazovsko gmajno, ko bodo izdelani gradbeni načrti. Medtem naj bi tudi stekla pogajanja med oblastjo in Slovenci, da se rešijo vprašanja njihovih pravic in sodelovanja pri izbirah, ki se jih tičejo (Besedilo dokumenta objavljamo da drugim mestu).

Zanimivo je, da smo nameravali predložiti dokument skupaj z drugimi skupinami. Najprej smo zaprosili za mnenje socialiste, a so nam odgovorili, da ne bodo podprli dokumenta, ki še enkrat omenja cono AR 1, češ da se o tem ni več mogoče pogovarjati. Pozneje so sami predložili priporočilo, naj bi kdaj v bodočnosti preverili uresničljivost sinhrotrona na bazovski gmajni. Če bi se izkazalo, da ni uresničljiv, naj bi občina poiskala drugo lokacijo. Glede na to, da PSI zavrača misel na AR 1 kot drugačno izbiro, se vsiljuje kar samo od sebe vprašanje, ali morda ne misli na T 10, se pravi padriško Trnovko?

Zlobna maščevalnost

Zaprta sredinske koalicije (KD, LpT in PSI) pa je prešla v škodoželjno maščevalnost, ko so sklenil zavrtni tudi tiste ugovore, za katere smo se že dogovorili, da bodo osvojeni pozitivno.

Gre za odpravo trebenske avtocestne pentlje in varnostnega pasu cest pri kraških vaseh. V zadnjem trenutku, v vzdušju pretirane zaostritve in zgolj propagandističnih potez, v katerih je žal prednjačil svetovalec Parovel (MT), so bili zavrtni tudi ti ugovori. Socialistična priporočila ANAS, naj upošteva interese prebivalcev pa so v primerjavi s prvotnimi sporazumi zares le Blažev žegen, posebno še, če pomislimo, kako malo dobre volje so pokazali tržaški upravitelji do domačinov na Krasu.

V svojih posegih so komunistični svetovalci do zadnjega opozarjali sredinsko koalicijo, da se ji njena trmasta zaprtost lahko tudi maščuje, saj je razumljivo, da se bodo sedaj kraški prebivalci z vsemi razpoložljivimi sredstvi borili proti razlastitvam in pri tem uporabili vsa zakonsko dovoljena sredstva. V tem vzdušju pa znanstveni krogi že kažejo znake zaskrbljenosti, saj vlada še ni odločila, kje naj nastrane sinhrotron — v Trstu ali pri Frascatiju.

Poglavje zase je zadržanje posameznih strank. KD je gotovo tista, ki je zagovarjala stališča frontalnega spopada in gaženja Slovencev, celo v večji meri kot LpT, ki je vsaj kazala določeno zadrževanje, saj je šlo za tolikanj opevani Kras in njegovo lepoto.

ZVEZA SLOVENSkih KULTURNIH DRUŠTEV
Trst, Gorica, Čedad

DAN SLOVENSKE KULTURE

Gorica, 6.-7. februarja 1987 / Trst, 7.-8. februarja 1987

kulturno delo Slovencev v videmski pokrajini

**Gorica, Avditorij ul. Roma 23
petek, 6. februarja 1987**

ob 18. uri
Odprtje antološke razstave fotografa
MILENKA PEGANA

**Gorica, ul. Brass - Kulturni dom
sobota, 7. februarja 1987**

ob 20. uri
PREBLISK
Sodelujejo: Trepetički, Rino Chinese
in Giovanni di Lenardo, Checco s ansamblom SSS
Govoril bo: Ferruccio Clavora
ob 22. uri
Sprejem za kulturne delavce

**Trst, Kulturni dom ul. Petronio 4
sobota, 7. februarja 1987**

ob 17.30
Odprtje likovne razstave GOVORICA
NAŠIH BARV

Pripravilo društvo beneških likovnikov

Odprtje dokumentarne razstave SLOVENCIM TAM ZA GORO
Govoril bo: Pavel Petricig
Nastop Liža s svojo harmoniko

ob 19. uri
Sprejem za kulturne delavce

nedelja, 8. februarja 1987

ob 16.30
Nekaj za otroke: ČAROVNIJE IZ BENEČIJE

ob 17. uri
ŠTOPIENJO ZA ŠTOPIENJO
Sodelujejo: Trepetički, moški pevski zbor Nediški puobi, mešani zbor Pod lipo, mešani zbor Naše vasi, beneška folklorna skupina Živanit, folklor in petje iz Rezije, Beneško gledališče
Zamisel in režija: Aldo Clodig
Scene in postavitve razstave: Renzo Ruclli
Govorila bo: Jole Namor

Socialisti so v zadevi gledali predvsem na lastne interese, predvsem volilnega značaja. Odbornik Jagodic, ki se je plaho vzdržal glasovanja, je javno povedal, da so bili nanj izvršeni močni pritiski, naj spremeni svoje zadržanje. Svetovalci KPI smo ga takoj formalno vprašali (z interpelacijo), naj javno pove, za kakšne pritiske gre in od kod.

Objestno je nastopil socialistični pokrajinski tajnik Seghene, ki je tudi v preteklosti rad brenkal na struno sarkazma in izsiljevanja, češ «dokler boste Slovenci imeli zgrešene zagovornike, ne boste dobili nič». Ta stavek je ponovil tudi tokrat in so ga vsi razumeli, kaj pomeni: «Dokler ne boste podprli nas, socialiste, vam ne bomo več pomagali».

No, še vrabci na strehi čivkajo, da gre PSI v Trstu zgolj za volilni uspeh na morebitnih predčasnih, sicer pa gotovih političnih volitvah 1988 in sicer v povezavi z Listo za Trst. Listarji naj bi se že obvezali, da bodo podprli za senat prof. Agnellija (zato je lansko poletje tako igral na struno nacionalne retorike), v zameno pa naj bi PSI sprejela na svojo listo za poslansko zbornico kar tri kandidatke LpT. V tej igrici ni prostora za Slovence, nasprotno, nekaj protislovenske ihte lahko samo koristi, da bi rahlo zavezništvo melone s Craxijevim nageljom ne uvenelo. Zato je sedanje tržaško vodstvo PSI znano v mestu kot «čuvaj zavezništva» in Staffierijeve koalicije. Dokazov o tem res ne manjka...

Končno SSK. Priznati gre odborniku Lokarju, da je na petkovi seji dosledno glasoval proti sinhrotronu pri Bazovici, skupaj s komunisti in Parovelom. Tudi je dosledno glasoval za resolucijo KPI in predložil svojo, ki je bila osvojena z glasovi KPI in Parovela ter deloma tudi socialistov. Deloma zato, ker jih je nekaj zapustilo dvorano v družbi vzdržanih listarjev, pa tudi sicer niso glasovali za celo Lokarjevo resolucijo, pač pa samo en del.

Lokarjeva resolucija je, žal, le krik vpijočega v puščavi zlonamernosti in sprenevedanja sredinske večine, ki jo sedaj preverjajo. Dosledno bi bilo, če bi SSK zahtevala med preverjanjem razčiščenje tudi glede zadeve s sinhrotronom. V nasprotnem primeru pa naj zapusti koalicijo, v kateri nima kaj iskati. Če pa se bo SSK zadovoljila z nekaj lepimi besedami in odborništvo za kmetijstvo, tedaj bo tudi nekajminutni pogum brez velike vrednosti.

Zaključki

Kakšni so lahko zaključki te dolge in grenke zadeve? Predvsem spoznanje prebivalstva, da so razmere trde in da ne kaže verjeti dobrikanju sicer oholih oblasti. V Trstu je odprtost nekega Nobelovca v resnici razglašena struna, slovenska manjšina pa pastorka. Svet znosti in kulture se mora sedaj resno iz-

prašati o svojem vedenju, za sredinske koalicije pa bo itak pripadla beseda volilcem. Komunisti smo prepričani, da smo do zadnjega storili to, kar je bila naša dolžnost, konstruktivno in prožno, hkrati pa dosledno.

Zadeva še ni končana, ker si ne moremo predstavljati, da bo mogoče še teptati koristi in pravice naših ljudi. Oblasti morajo sprejeti, če bomo znali obnoviti naš pritisk, dialog s Slovenci in priznati njihovo pravico, da sodelu-

jejo pri odločitvah, ki se jih tičejo. Deželna konferenca o izkoriščanju kraškega ozemlja, ki jo spet ponuja deželni odbornik Carbone (PSI), čeprav je ena izmed neuresničenih obvez še iz časov razlastitev za hitre ceste, je lahko priložnost, vendar moramo jasno povedati, da ne sme biti prvi korak, pač pa kvečjemu zaključna točka prve faze dogovarjanja. Nam se še vedno mudi, vemo pa, da bo skušal nasprotnik spet zaigrati na karto zavlačevanja.

DEŽELNI SVET

Odobren zakon za razvijanje kulture miru

Po treh letih dela v III komisiji so v torek na seji deželnega sveta odobrili, z glasovi KD, KPI, PSDI, SSK, Furlanskega gibanja, Mestne liste II Melone in DP, zakon, ki finansira pobude za širjenje kulture miru in sodelovanja med narodi.

Gre za prvi tovrstni zakon v naši državi in zelo pozitivno je, da je do njegove odobritve prišlo ravno v naši deželi in ob tako širokem soglasju sicer močno različnih političnih sil. Svetovalci PRI in PSI so se vzdržali v teku glasovanja, MSI in Liste za Trst pa pred glasovanjem. Utemeljitev za vzdržanje so seveda različne, od izjave MSI, da je to še en zakon, kjer se le besediči, do tehtnejših razlogov površnosti v določanju načina dodeljevanja sredstev za razne pobude. Zakon namreč predvideva, da se bo iz vsote 1,6 milijarde lir finansiralo pobude krajevnih uprav, privatnih ustanov in predvsem šolskih struktur v roku treh let.

Nevarnost, da se bodo sredstva delila brez pravega načrta, klientelarno, ali bodo pa ostala neizkoriščena, seveda obstaja, saj se je to zgodilo že večkrat, posebno na deželni ravni, toda temu se lahko izognemo če bo v silah, ki so za-

kon podprle, resnična volja, da se mirovne pobude izpeljejo.

Svetovalska skupina KPI je takoj po glasovanju izdala tiskovno sporočilo, v katerem izraža svoje zadovoljstvo ob izpeljavi te pobude deželnega sveta, kateri je sama bistveno pripomogla. S svojo zavzetostjo je izpričala splošne politične izbire, ki so del politične in kulturne dediščine partije, obenem pa zadostila zahtevam mladih, združenj, krajevnih upravnih tales in naprednih katoliških krogov, ki so skupno nastopali v gradnji resnične, vsakodnevne kulture miru.

Za slovensko skupnost v Italiji je ta zakon še toliko važnejši, saj vsebuje tudi poglavje, kjer se postavlja zahteva po reševanju problemov narodnih manjšin v naši državi in med njimi tudi slovenske. Tako je vprašanje zaščite slovenske skupnosti postavljeno v okvir prizadevanj za mir in morda je ravno to posebej zbudilo nam sovražne politične sile. Zgovoren je glede tega tudi način, kako je poročal o novem deželnem zakonu tržaški dnevnik *Il Piccolo*, ki je še enkrat jasno pokazal svojo naravnost.

Institut za slovansko filologijo in leposlovna fakulteta tržaške univerze, v sodelovanju z združenjem Italija-ZSSR, organizira predvajanje ciklusa filmov na temo:

RUSKA DRUŽBA ZGODNJEGA 19. STOLETJA V SOVJETSKEM FILMU

Ob uvodni besedi profesorja Jožeta PIRJEVCA si boste v dvorani krožka «Rinaldi», ul. Madonnina 19/1, s pričetkom ob 18. uri, lahko ogledali filme:

- POŽIG MOSKVE, režiserja S. Bondarčuka, dne 12. februarja;
- EVGENIJ ONEGIN, r.R. Tihomirova, dne 19. februarja;
- OBLOMOV, r.N. Mihalkova, dne 26. februarja;
- PLAŠČ, r. N. Kosinceva, dne 5. marca;
- KAPETANOVA HČI, r.V. Kaplunovskega, dne 12. marca.

ENERGIJA

Številne možnosti za pridobivanje energije

Pred kratkim je ustavno sodišče, med drugimi, sprejelo tudi zahtevo za izvedbo ljudskega referendumu o jedrskih centralah. Že dolgo, predvsem pa po černobilski katastrofi, se okrog tega vprašanja deli javno mnenje in tudi politične sile, v samih strankah stališče ni enotno. KPI je od vsega začetka zahtevala naj se zato volja državljanov izjavi neposredno, preko referendumu. Kot vemo je iter razpisa referendumov dolg, med tem lahko z novo zakonodajo sploh odpadejo. Vprašanje energije je pa bistveno za razvoj gospodarstva in vsem je jasno, spričo skorajšnje izrabe nafnega bogastva (po nekaterih ocenah 10 let, po drugih pa nekaj stoletij), da je nujno poiskati alternativo.

Pomanjkanje resne alternative jedrski energiji je namreč osnovni argument tistih, ki branijo to izbiro. Poglejmo zato kakšne so možnosti drugačnega pridobivanja energije.

Mnogo je govora o izrabi sončne energije, toda njene možnosti so zaenkrat zelo omejene: za gretje vode v domači porabi so potrebne drage aparature, stroški za njih napeljavo, posebno v starih zgradbah, so tudi visoki, največji problem je pa shranjevanje te energije za njeno porabo ponoči in v oblačnih dneh. Drugi sistem, spreminjanje sončne energije v električno brez vme-

sne faze ogrevanja tekočine so fotovoltaične celice, ki jih uporabljajo na primer za oskrbo satelitov. Žal je ta način še vedno nerentabilen, saj bi za potrebe ene hiše na primer morali razpolagati z mnogo večjo površino za namestitev samih celic. Za uporabo sončne energije bo torej potrebnih še mnogo študij in časa.

Toda izbira se ne omejuje le na ti dve možnosti. Današnja poraba energije moramo namreč razdeliti na dve poglavji, elektriko in goriva, kjer prva pomeni le 13 odstotkov skupne. Toda na področju goriv imamo velikega zaveznika: metan. Italija je implicitno že izbrala to pot, ko se je z mednarodnimi sporazumi obvezala za nakup ogromnih količin tega naravnega plina. V polnem teku je kampanja metanizacije, ki naj bi v prihodnjih petih letih njegovo porabo povečala za 150 odstotkov. Na področju izrabe naravnega plina je tudi tehnologija dosegla že izvrstne rezultate. Z novimi termičnimi napravami «druge generacije» se energetskega potenciala plina izrabi skoraj 100 odstotno: to so stroji na popolno energijo (total energy) in na dvojni toplotni vstop ali termične črpalke. Prvi spremenijo gorivo v mehansko ali električno energijo, pri čemer proizvedejo tudi ogromno količino toplote. Toplotne črpalke so poleg tega še spo-

sobne vsrkati toploto iz prostora in jo tako ponovno izrabiti. S tem sistemom se doseže neizmerno večji učinek od današnjega izgorevanja v kotlih, kjer se samo greje voda. V okviru držane mreže bi sistem lahko izpeljali na dva načina: z velikimi električnimi centralami na metan, od katerih bi preko posebnih napeljav porazdelili med porabnike tudi toploto, ali pa s serijsko proizvodnjo, ki je zato tudi cenena, majhnih naprav za posamezne porabnike, kjer bi se proizvedeno električno energijo, ki bi bila mnogo večja od potreb posameznega gospodinjstva, vsrkalo v državno mrežo. Drugi sistem ima velike prednosti: stroški za napeljavo so dvakrat manjši, odpade gradnja velikih central, ki požrejo ogromna sredstva in kvarijo okolje, tudi izraba energije je po oceni strokovnjakov za 20% boljša.

Optimalna izraba naravnega plina v okviru racionalno vodene kampanje, ki naj bi v roku 3-5 let vpeljala v gospodinjstva takšne naprave, bi lahko v naši državi rešila problem energije. Odpadla bi torej vsa razprava o jedrski energiji in elektrarnah na premog. Saj metan poleg vsega niti ne onesnažuje okolja. Naša država torej ne potrebuje jedrske energije, potrebuje pa voditelje, ki bi bili sposobni izvesti tako veliko preureditev energetske proizvodnje in se zoperstaviti vsem interesom, ki za to igro stojijo.

V svetu so pa raziskave o alternativnih energetskih virih dale še drugačne rezultate. Zanimiva je na primer izraba vetra. Vetrni generatorji, ki so precej enostavni aparati, so posebno v severnih državah že precej razširjeni, bodisi zaradi primerne vetrovnosti krajev, kot zaradi majhne gostote prebivalstva, saj je za njihovo postavitev potrebno zasedati precej prostora. Tudi v ZDA se na tem področju vse več investira, kar pomeni, da so rezultati zadovoljivi. Kot dodatni vir elektrike, posebno za potrebe izoliranih krajev, je torej izraba vetra konkretna možnost, ki bo z razvojem tehnologije še večja.

V velikih ameriških farmah so izvedli še drugi način energetske osamosvojitve: organski odpadki (slama, kromprjevo listje, ipd) s fermentacijo v brezračnem prostoru proizvajajo metan, v tem procesu se pa sami obogatijo z dušikom in postanejo odlično gnojilo. Ko bomo do naravnega bogastva imeli drugačen odnos in se bomo znebili potrošniške mentalitete uničevanje vsega, kar ni neposredno in takoj uporabno, bo tudi ta način proizvodnje energije postal zanimiv.

Nadaljevanje na 12. strani

OD POSEBNEGA SODIŠČA DO REPUBLIKE

Ob 60. obletnici uvedbe posebnih zakonov s strani fašističnega režima prirejajo Združenja bivših političnih preganjancev (ANPPIA), partizanov (VZPI-ANPI), bivših deportirancev v nacistična taborišča (ANED) in Krožek za družbeno-politične vede «CHE GUEVARA»

JAVNO MANIFESTACIJO

V PETEK 13. FEBRUARJA OB 18. URI

V DVORANI V UL. MADONNINA 19

prisoten bo odv. senator

GIANFRANCO MARIS

vsedržavni predsednik ANED

ki bo spregovoril na temo:

STVAR PRETEKLOSTI OPOZORILO ZA DANAŠNJI DAN

primorske novice

Pri Ušajevih na Rafutu so tiskali ilegalno glasilo Delo

Letos poteka 60-letnica izhajanja ilegalnega glasila KPI Delo, namenjenega slovenski manjšini v Julijski krajini. Tiskarno so morali večkrat seliti

Prvi urednik Dela je bil Ivan Regent

Delavsko gibanje na Primorskem je doživljalo med obema vojnama, ko je nastopil fašizem v Italiji in prevzel krmilo državne oblasti, težke preizkušnje. Vrstili so se napadi na njegove sedeže, fašistične škvadre so v deželi privajale nasilna dejanja in preganjanja proti režimskim nasprotnikom. Vrh pravcatega brezpravja so dosegli z objavo izrednih fašističnih zakonov v novembru leta 1926. Z njimi so prepovedali obstoj komunistične stranke, kakor tudi njenega tiska. Komunistična stranka Italije je že po svojem nastanku na kongresu v Livornu leta 1921 prevzela od socialistov glasilo Delo, namenjeno pripadnikom slovenske narodnosti v Julijski krajini. Za prvega urednika tega glasila so imenovali Ivana Regenta, člana centralnega komiteja pravkar ustanovljene stranke. Bil je zelo zaposlen s političnimi in organizacijskimi vprašanji komunističnega gibanja na Primorskem in že dobro znan in priljubljen voditelj. Zaradi tega je kmalu prepustil uredništvo Dela mladinskemu voditelju Josipu Pertotu iz Kontovela. Žal je ta zbolel in kmalu umrl. Nato so imenovali za urednika Rovana iz Trsta, za njim pa je prevzel uredništvo Alojz Mokole iz Slivnega pri Zgoniku.

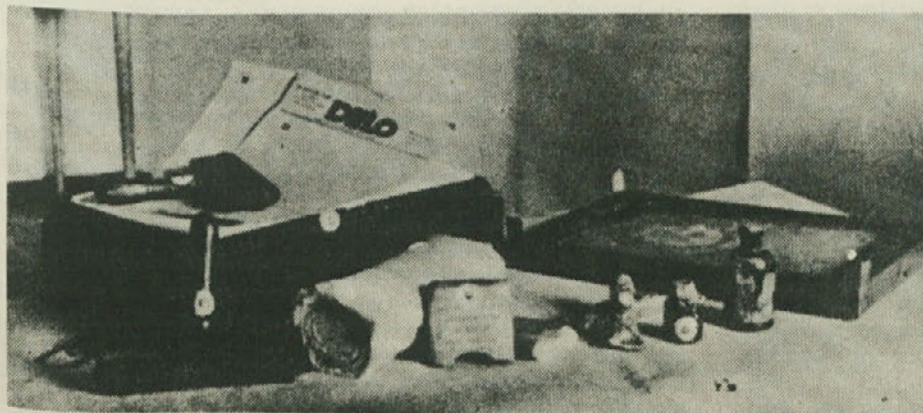
V času njegovega polilegalnega obstoja, nenehno preganjanega zaradi cenzure in policijske zaplembe je opravilo Delo odgovorno revolucionarno in politično poslanstvo. O številnih težavah pri tiskanju in njegovem razpečevanju je povedal njegov zadnji urednik iz tega obdobja naslednje zanimivosti: »V času, ko sem bil jaz odgovorni urednik, je kvestura zaplenila vsako številko. Obračal sem se na pristojno mesto, da bi mi povedali za vzroke zaplembe. Pomagal pa sem si tako, da sem predhodno odnesel razmnožene izvode zaupnim tovarišem in jih šele potem pošiljal po pošti na posamezne naslove. Naš tisk je imel v tistih časih v javnosti veliko vlogo. Moram povedati še za dejstvo, da ni bilo skoraj v vsej Julijski krajini vasi brez naših naročnikov. Legalno je izšla zadnja številka Dela julija 1926. Fašistične razbijaške skupine so po vaseh in večjih centrih gnjavile bralce, jim grozile, včasih celo pretepale. Mene so neprestano klicali na policijo. Kljub temu sem vzdržal vse do aretacije v oktobru leta 1926. Zaradi formalnosti so mi tedaj izročili policijsko odredbo, da je prepovedano nadaljnje izhajanje lista. Glasilo je izhajalo dnevno na dveh, v četrkih pa na šestih straneh. Čeprav smo bili v stalnih finančnih težavah, smo krili stroške s prostovoljnimi prispevki bralcev in naročino.«

Hud udarec za komunistično gibanje

Za komunistično gibanje je bil gotovo težak udarec izgubiti svoje slovensko glasilo. Ob prisilnem molku se je znašlo brez politične orientacije. Bilo je nemočno sproti reagirati na še kako pomembna dogajanja tedanjega razgibanega časa. Zavaljo tega je bila edina rešitev, da je prešel tisk, skupaj s članstvom in njegovimi simpatizerji, v popolno ilegalo. K sreči so imeli v dolgoletnem boju proti reakciji in fašizmu že dobre izkušnje.

O tem je Regent, ki se je zaradi nenehnega preganjanja spomladi leta 1927 izselil v Jugoslavijo, nato v Francijo in končno v Sovjetsko zvezo, med drugim napisal tile ugotovitve: »Leta 1926, ko so v Italiji prepovedali vse stranke in vsa nefašistična glasila, sta bila postavljena izven zakona tudi Delo in Il Lavoratore. Tedaj so umaknili Delo v ilegalo. Tehnika je bila najprej premeščena na Goriško. Glasilo so verjetno urejali brata Vilhar in brata Ušaj. Razen tega lahko menim, da so se mnoge akcije revolucionarnega gibanja Slovencev in Hrvatov v Julijski krajini odvijale po navodilih, ki smo jih mi, komunisti, prejeli med drugim tudi v svojem glasilu. Kakšen značaj so italijanski komunisti prisojali temu listu, priča dejstvo, če bi morali v slučaju potrebe ukiniti enega od dveh glasil, bi ukiniteli prej Il Lavoratore, kot pa Delo.«

Tako so po navodilih ilegalnega vodstva najprej namestili opalograf, ki ga je priskrbel vodilni komunist, študent Albin Vodopivec iz Kamenj na Vipavskem pri družini Ušajevi na Rafutu med Šempetrom in Solkanom. Začetne, sicer težavne, a dobro začrtane korake je opisal v svojih spominih Venček Ušaj takole: »Pozimi 1926 in 1927. leta je Albin Vodopivec iz Kamenj priskrbel opalograf za tiskanje našega propagandnega gradiva, ki nam je postal zelo

Opalograf, na katerem so razmnoževali Delo. Sedaj je v Goriškem muzeju.

koristen. Danes je tisti opalograf v Goriškem muzeju. Namestili smo ga pri naši družini Ušajevih v goriškem predmestju. Čim smo uredili vse potrebno, smo začeli s tiskanjem Dela, glasila Komunistične stranke Italije za slovensko manjšino.

Delo ponovno izhaja — tokrat v ilegali

Prva številka je izšla na štirih straneh v nakladi tisoč izvodov. Glasilo so tedaj urejali Albin Vodopivec, Stane in Srečko Vilhar, Teodor, Ciril in Poldo Ušaj ter jaz. Do konca leta 1927 je izšlo petkrat ali šestkrat, in sicer v enaki nakladi kot prva številka. Tiskali smo tudi glasilo komunistične mladine Rdeči prapor, pa tudi številne letake raznih obletnic in pomembnih dogodkov. Zaradi številnih policijskih preiskav v stanovanju Ušajevih smo morali junija leta 1927

premestiti tehniko v Solkan k Janezu Zavrtaniku, kjer je ostala do konca naslednjega leta. Tam je ponovno izšlo šest števil Dela, enkrat pa tudi l'Unita', glasilo KPI v italijanščini. Tako smo pomagali italijanskim tovarišem, ki so izgubili zvezo s centrom v Milanu. Tiskali smo tudi veliko raznih letakov, od katerih je pomembno omeniti letak ob smrtni obsodbi italijanskih anarhistov v ZDA; Sacca in Vanzettija. Pozneje smo morali iz varnostnih razlogov ponovno premestiti tehniko na drugo mesto. Opalograf smo premestili k Jožetu Srebrniču, po domače »umetniku«, ki pa ni istoveten s komunističnim poslancem Srebrničem. On je pomagal pri tehnični izdelavi samega glasila.«

Pri grafičnem oblikovanju tega prvega ilegalnega glasila komunističnega gibanja je sodeloval tudi slikar Milko Bambič. Razpečevali so ga po

dobro izpeljanih ilegalnih zvezah skorajda po vsej Julijski krajini. Z njegovim izdajanjem so prenehali leta 1928, ko je zajel Goriško val obsežnih aretacij komunistov in njihovih simpatizerjev zaradi fašistične represalije na umor fašističnega ovađuha Viktorja Kogejja v noči med 22. in 23. avgustom tega leta.

Letos poteka šestdesetletnica tega borbenega glasila. Delo je pozneje še v letih 1933—1935 izhajalo v Renčah in bližini pod vodstvom Petra Nardina in v sodelovanju drugih požrtvovalnih somišljenikov. Tretje ilegalno Delo pa je izhajalo v letih 1939—1940; urejala sta ga Alojz Budin in Pinko Tomažič. Nedvomno je opravilo izredno pomembno revolucionarno poslanstvo v boju proti fašizmu.

VID VREMEC

naši razgledi

Osimski sporazumi in strategija brezbržnosti

*Mlačen in indiferenten odnos »jugoslovanskih krogov«
nikakor ni umesten*

David Malnič

Komentator uglednega rimskega dnevnika La Repubblica G. Corbi je v svojem članku »Jugoslovanski polom« v začetku oktobra lani označil odnos italijanske in drugih zahodnoevropskih vlad do jugoslovanskih gospodarskih težav kot »strategijo brezbržnosti«. Takšen odnos zahodnoevropskih vlad naj bi bil eden od razlogov, da se Jugoslavija gospodarsko vse bolj obrača k vzhodni Evropi, posebno še k Sovjetski zvezi,

kar bi moralo biti, glede na njeno ključno geostrateško in politično vlogo, povod za nemajhno zaskrbljenost.

Članek je naletel na precejšen odziv tudi v našem časopisju. Sam se bom omejil na vprašanje, ki si ga je v komentarju Naša evropska razsežnost (Delo, 8. 10. 1986) zastavil Marjan Sedmak: kolikšen del krivde za »pretrgano komunikacijo« z Evropo gre na naš račun in kaj storiti, da se bo Evropa spet začela zavedati, da Jugoslavija sodi k njej in da vpliva tudi na njeno usodo. To vprašanje bom poskusil osvetliti, kolikor se nanaša na izpolnjevanje ključnih določil gospodarskega dela osimskih sporazumov — konkretno: skupne cone in višjih oblik obmejnega gospodarskega sodelovanja.

Osimski sporazumi in vrednotenje obmejne lege Furlanije-Julijske krajine

Določila o obmejnem gospodarskem sodelovanju, predvsem pa še o skupni prosti coni, so prišla v gospodarski del osimskih sporazumov na pobudo Italije. To je bilo v skladu s takratno strategijo rimske vlade, po kateri naj bi gospodarski preporod območij ob vzhodni meji zasnovali v tesnem sodelovanju z Jugoslavijo.

Ta strategija je bila oblikovana ob upoštevanju nekaterih temeljnih premis. Z ožjega vidika je bila to potreba po navezanju stikov Trsta z njegovim neposrednim in naravnim ekonomskim zaledjem, pa tudi težnja po omogočanju prostorske razmahnitve tržaške industrije. S širših vidikov pa je bila to težnja Italije po navezovanju gospodarskih stikov z Jugoslavijo kot neuvrščeno socialistično državo, tudi kot potencialnim posrednikom za povezovanje italijanskega gospodarstva z gospodarstvi vzhodnoevropskih socialističnih držav ter gospodarstvi nekaterih držav v razvoju. Nič manj pomemben ni bil pri tem politični vidik, saj so predvidevali, da bo gospodarsko sodelovanje, predvideno v osimskih sporazumih, Jugoslavijo gospodarsko — in s tem tudi politično — bolj pritegnilo k zahodni Evropi. Vsekakor je bil, tako s stališča Rima kot tudi s stališča obmejne dežele, gospodarski del osimskih sporazumov mišljen kot sredstvo za ovrednotenje

obmejne lege dežele Furlanije-Juljske krajine. Sodelovanje naj bi tako potekalo predvsem z Jugoslavijo kot državo, ki zajema neposredno zaledje Trsta in večino njegovega naravnega ekonomskega zaledja. Rim je bil pripravljen to usmeritev tudi finančno podpreti, kar se je izkazalo kasneje, ko so na račun izvajanja osimskih sporazumov deželi nakazali okoli tisoč milijard lir.

Negativne reakcije Trsta na osimske sporazume, predvsem pa še na njihov gospodarski del, so Rim presenetile. Vendar se je Rim v prvi fazi nasprotovanj še vedno zavzemal za iskanje alternativnih rešitev za skupno prosto cono (alternativne lokacije, mikro cone in podobno), oziroma za iskanje novih poti, tudi v sodelovanju z EGS. Ker se nasprotovanje Trsta niti z leti ni poleglo, ni prišla v poštev nobena od predlaganih alternativ, niti ni Rim mogel predstaviti Jugoslaviji obljubljenega dokumenta o alternativni rešitvi. Pod vtisom lokalnih političnih nasprotovanj, predvsem pa še zaradi jugoslovanske družbeno-ekonomske krize je v Rimu v zadnjih letih vidno usahnila nekdanja zavzetost za uresničevanje obmejnega gospodarskega sodelovanja v duhu osimskih sporazumov. Tako v Rimu na sodelovanje z Jugoslavijo vse bolj gledajo kot na »sodelovanje z eno od vzhodnoevropskih držav«, pri čemer obmejnega gospodarskega sodelovanja v duhu osimskih sporazumov niti ne omenjajo. Ravno tako dežela Furlanija-Juljska krajina ob zavze-manju za ovrednotenje svoje obmejne lege postavlja Jugoslavijo šele na drugo, celo na tretje mesto (za Avstrijo, Bavarsko, oziroma Madžarsko).

Kaj vse ustvarjajo in načrtujejo

Ob deseti obletnici so osimske sporazume v Trstu na veliko hvalili; predvsem tisti njihov vidik, ki je utemeljil vizijo mednarodne in evropske funkcije mesta in ki je finančno omogočil začetek uresničevanja te vizije – z izgraditvijo velikih infrastruktur in podobno. Poudarjali so tudi trajno vrednost sporazumov, njihovo kompleksnost in pogumno projekcijo v prihodnost. Kar zadeva njihovo konkretizacijo, so se sklicevali na »inteligenco in dobro voljo ljudi«, ki naj bi se lotili njihovega uresničevanja. Ob tej verbalni telovadbi pa resnične akcije za ovrednotenje obmejne lege dežele potekajo po drugih tirih.

Pri tem gre v glavnem za tri usmeritve. Prva daje največji poudarek ovrednotenju transportno-tranzitne lege Trsta in dežele in jo kot organizirano pobudo – kljub nedvomni aktualnosti področja, ki ga obravnava – lahko štejemo že za preživelo (A). Druga usmeritev se nanaša na splošno ovrednotenje obmejne lege dežele, pri čemer gre za ukrepe, ki naj bi po svojih učinkih nadomestili tisto, kar so hoteli doseči v osrednjih določilih gospodarskega dela osimskih sporazumov (B). Tretja usmeritev pa se nanaša na uveljavitev Trsta kot mednarodnega mesta znanosti (C).

A) Pobuda, znana pod imenom »integrirana operacija Trst-Furlanija-Juljska krajina – Evropa«, izvira iz krogov, ki še vedno prisegajo na pomorsko-tranzitno funkcijo kot primarno funkcijo Trsta. Porodila se je v začetku osemdesetih let, ko so v Trstu in v deželi nasploh začutili, da so se z vstopom Grčije v EGS znašli v središču velikega dogajanja. Smer, ki povezuje osrednjo Evropo z vzhodno mediteransko regijo prek Trsta in Jadranskega morja, je namreč – vsaj načelno gledano – ugodnejša od vzporednih smeri, posebno še ob izbiri prednosti kombiniranega cestno-železniškega in pomorskega prometa. V Trstu so menili, da bi s primernim ovrednotenjem tako imenovane »jadranske poti« njihova luka postala nekakšen transportni terminal Grčije na evropskem kopnem. Nadalje so v Trstu menili, da bi morala EGS v geografsko-strateškem smislu hkrati ovrednotiti in ustrezno obravna-

vati celotno deželo Furlanijo-Juljsko krajino kot svojo jugovzhodno obmejno regijo. Pri pobudi »integrirane operacije« gre potemtakem v bistvu za to, da bi prihodnji celoviti razvoj Trsta in dežele osnovali predvsem na izkoriščanju njune tranzitno-transportne in obmejne lege. Pri tem naj bi ta razvoj pretežno financirala EGS, ki naj bi s tem realizirala svoje širše geostrateške interese. Kaže pa, da je italijanska vlada sama skeptična do teh zahtev; doslej namreč te pobude še ni uradno izročila pristojnemu organu skupnosti. Ocenjujejo, da se ministrski svet EGS ne bo odločil za – četudi samo delno – uresničitev teh pobud. Tako ni skoraj nikakršnih možnosti več, da bi gospodarski preporod Trsta in dežel financirala EGS.

Kljub neuspehu pobude pa v šestem letu njene predstavitve lahko ugotovljamo, da vsaj tisti njen del, ki se nanaša na zgraditev velikih transportnih infrastruktur kontinentalnega pomena, ki bodo omogočale realizacijo vizije »jadranske poti«, kot tudi tisti, ki se nanaša na gradnjo lokalnih transportnih infrastruktur (»la grande viabilità«), v zadovoljivem obsegu realizirajo. Pred nedavnim je bila dokončana avtocesta Videm-Trbiž, s čimer je dobil Trst neposredno cestno povezavo z osrednjo Evropo. Zadovoljivo potekajo tudi dela na podvojitvi pontebanske železnice. Gradijo tudi regionalno avtocesto, ki bo povezovala tržaško pristanišče in mejna prehoda Fernetiči in Pesek z državnim cestnim omrežjem pri Sesljanu.

B) V tem času ožji odbor bilančne komisije italijanske parlamentarne zbornice proučuje sedem zakonskih osnutkov, ki vsebujejo ukrepe in spodbude za ovrednotenje obmejne lege dežele Furlanije-Juljske krajine. Izdelali bodo besedilo enotnega predloga. Do predstavitve teh zakonskih osnutkov je prišlo potem, ko je postalo očito, da na ključna določila gospodarskega dela osimskih sporazumov ni mogoče več resno računati kot na zakonsko osnovo za ovrednotenje obmejne dežele. Prvi so svoj zakonski osnutek predstavili deželni parlamentarci KPI (februarja 1984), leto kasneje socialisti, nato pa še predstavniki drugih strank. Vsi zakonski osnutki izhajajo s stališča, da bi bilo ovrednotenje obmejnega položaja dežele najmočnejše gibalno njenega prihodnjega gospodarskega razvoja. S sprejemom ustreznega zakona bi tako ovrednotili deželo v vlogi mostu na področju mednarodnega gospodarskega sodelovanja – in to med gospodarstvi, za katera je njena lega osrednja. V vsebinskem pogledu večina zakonskih osnutkov predvideva spodbude pri investicijskih vlaganjih (predvsem mešanih, tj. mednarodnih), davčne olajšave, prispevke na stroške delovne sile, ugodnosti na transportno-tarifnem področju ipd. Značilno je tudi, da večina zakonskih osnutkov predvideva institucijo prostih con oziroma brezcarinskega obravnavanja blagovnih tokov mešanih obratov. Italijanska vlada je pokazala pripravljenost deželi pomagati, da zaživi v takšni vlogi, s tem, da je že vnaprej odobrila 225 milijard lir. Ta sredstva bodo razdelili v triletnem obdobju (v zadnjem času je slišati, da bo vlada ta sredstva povišala na 400 milijard lir).

C) Najbolj konkretna od vrste pobud, naravnanih k ovrednotenju obmejne lege in mednarodne vloge Trsta in dežele, je tista, ki poteka pod oznako »Trst – mednarodno mesto znanosti«. V Trstu je napredni terciarni sektor že po tradiciji dobro razvit, kar je povezano z dolgoletno univerzitetno in znanstveno tradicijo in z navzočnostjo nekaterih specifičnih terciarnih sektorjev (bančništvo, zavarovalništvo). Prav tako v Trstu že dolga leta obstaja vrsta ustanov, ki se ukvarjajo s čistimi znanstvenimi raziskavami. Med njimi je najbolj mednarodno uveljavljen center za teoretično fiziko, ki je pod okriljem OZN in katerega dejavnost je usmerjena k državam v razvoju, kar se v praksi odvija predvsem v obliki šolanja in usposabljanja kadrov iz teh držav.

Nadaljevanje v prihodnji številki.

DAROVI IN PRISPEVKI

Ob poravnavi naročnine so v sklad Dela prispevali tovariši: iz Trsta: Vižintin Angelo L. 9.000, Grgič Srečko L. 9.000, Kovačič Rudi L. 4.000; od Banov: Vidali Marija L. 4.000, Škabar Marija L. 4.000, Križmančič Silvo L. 4.000, Kranjec vd. Vidali Tončka L. 4.000, Covacio Eugenio L. 4.000, Ban Stana L. 4.000, Čuk Slavo L. 4.000; iz Nabrežine: Rojc Venceslav L. 4.000, Pertot p. Fonda Vanda L. 9.000; iz Mačkolj: Tul Duilio L. 4.000, Smotlak Lidija L. 4.000, Žagar Alojz L. 9.000; iz Sosljana: Antonič Edvard L. 4.000, Regent Josip L. 4.000; Mokole Pavel s Slivnega L. 15.000, Coretti Pierina iz Ricmanj L. 4.000, Pernarčič Viktor iz Štivana L. 4.000, Španger Leopold iz Devina L. 4.000, Rogelja Alojz iz Šempolaja L. 25.000, Jarc Helena iz Prvačine, Doberdob, L. 64.000, Cocevari Davorin iz Trnovce L. 4.000, Pirc Alojz iz Saleža L. 4.000, Petaros Mario iz Boršta L. 4.000.

Ob 50. obletnici poroke darujeta Marija in Rudi Kosmač (Boršt 69) 20.000 lir za VZPI-ANPI Boršt-Zabrežec, 20.000 lir za vzdrževanje spomenika padlim v NOB v Borštu-Zabrežcu, 20.000 lir za PD Slovenec, 20.000 lir za glasilo Delo, 20.000 lir za skupnost Družina Opčine.

V spomin na dragega očeta Alojza Briščka daruje sin Mario z družino 25.000 lir za Kulturni dom na Proseku,

25.000 lir za glasilo KPI Delo in 25.000 lir za pevski zbor V. Mirk.

V počastitev spomina nepozabne tovarišice in prijateljice Zore Rukin Caharija daruje Jelka Gerbec 50.000 lir v sklad Dela.

Ob smrti tovarišice Svetke Trampuž vd. Pertot izreka sekcija KPI Devina-Nabrežina najgloblje sožalje svojcem in v njen spomin daruje 50.000 lir za Delo.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

Wolfgang Kohlhaase - Rita Zimmer

RIBA ZA ŠTIRI

Režija: Jože Babič

V ČETRTEK, 12. FEBRUARJA OB 20.30
V KULTURNEM DOMU V SOVODNJAH

• • •

V KULTURNEM DOMU V GORICI

Ben Minoli

VILINČEK Z LUNE

Režija: Sergej Verč

V TOREK, 10. FEBRUARJA OB 10. URI
V SREDO, 11. FEBRUARJA OB 10. URI
V SOBOTO, 14. FEBRUARJA OB 10. URI

Nadaljevanje z 8. strani

Pod zemeljsko skorjo se skriva ogromna toplota, saj na vsakih 100 metrov globine naraste temperatura za približno eno stopinjo. Na vulkanskih področjih pride ta toplota na dan in se v nekaterih slučajih lahko izkorišča. Umetno ustvarjanje takšnih «lukenj» se je pa izkazalo za nemogoče, saj so skoraj pri vseh poskusih naleteli na močno škodljive snovi, kot so strupeni plini in radioaktivne primesi.

Kar zadeva samo jedrsko energijo je poleg razlogov, ki so nam po Černobilu tako dobro znani, morda najzgovornejši podatek, da so v ZDA zadnje jedrsko elektrarno odprli leta 1978, in, kot pišejo ugledni časopisi (Time, The Economist), so že šest let ustavljena dela za izgradnjo 105 elektrarn. Razlogi seveda niso znani, toda tako nagel premislek ob tako velikem začetnem navdušenju nedvomno nekaj pomeni. Razlogov za zavračanje jedrske energije vsekakor ni malo: njena proizvodnja sloni na snoveh, s katerimi ne razpolagamo v neomejenih količinah, torej ne more biti dokončna rešitev; njena cenenost je zelo vprašljiva, predvsem na družbeni in naravovarstveni ravni, saj je povezana z velikimi nevarnostmi na vseh stopnjah proizvodnje, od izkopavanja rude, njihovega prevoza, vedno prisotne možnosti človeške napake, do spravljjanja neuničljivih radioaktivnih ostankov.

Tatjana Čuk

4. srečanje oktetov Primorske, ki se je odvijalo v nedeljo v Ricmanjih, je ponovno naletelo na veliko zanimanje občinstva, ki je napolnilo dvorano.